

UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
Filozofická fakulta. Katedra knižničnej a informačnej vedy
Akademická knižnica UK

KEGA 133UK-4/2013

Informačná gramotnosť

informačné zručnosti, schopnosti, znalosti, návyky

Hodnotenie informačných zdrojov

Autor(i):

Ľudmila Hrdináková

Zhrnutie:

Tutoriál prináša informácie o tom:

- Prečo je vo vysokoškolskom prostredí dôležité hodnotenie informačných zdrojov,
- aké riziká a nedostatky môže prinášať absencia hodnotenia informačných zdrojov,
- aké efekty prináša hodnotenie informačných zdrojov,
- aké prístupy k hodnoteniu informačných zdrojov by mal voliť vysokoškolský študent,
- aké sú parametre kvality informačného zdroja,
- aké sú metódy hodnotenia informačných zdrojov.

Copyright:

Tento dokument môže byť použitý výhradne na výskumné, pedagogické alebo osobné študijné účely. Akékoľvek sublicencovanie, reprodukcia, redistribúcia, či predaj sú zakázané.

©Univerzita Komenského v Bratislave, 2014

Prečo hodnotiť informačné zdroje?

Hodnotenie informačných zdrojov je dôležitou súčasťou prieskumového procesu, procesu vyhľadávania zdrojov a hlavne výskumného procesu. Nie všetky informácie a informačné zdroje sú spoľahlivé a presné, nie všetky zdroje sú vhodné pre danú výskumnú alebo akademickú prácu, projekt či zadanie.

Osobitne sa to týka elektronických a internetových zdrojov, ktoré sa značne líšia v dôveryhodnosti, presnosti, objektivite, dynamike a rozsahu. Vysokoškolský študent musí byť schopný kriticky hodnotiť oprávnenosť a vhodnosť všetkých typov informačných zdrojov pred ich využitím v práci, výskume a iných svojich výstupoch.

Hodnotiť alebo nehodnotiť?

Je pravda, že hodnotenie a porovnávanie vyhľadaných informačných zdrojov môže byť značným zdržaním pri spracovaní vysokoškolského zadania (hlavne pri nesprávnom načasovaní), absencia hodnotenia zdrojov však môže byť zásadná v celom ďalšom procese výskumu, spracovania zadania, seminárnej práce, projektu atď.

Medzi **základné dôsledky a riziká absencie hodnotenia** alebo nedostatočného hodnotenia informačných zdrojov patria:

- využívanie nesprávnych / zlých informačných zdrojov v celom ďalšom (vedeckom / výskumnom) procese, čo následne spôsobuje:
  - odbočenie od hlavnej témy vo výstupe,
  - argumentovanie nesprávnymi / zlými dôkazmi a argumentmi,
  - stavanie práce na nesprávnych konceptoch a pod.,
- využívanie neaktuálnych, zastaraných zdrojov, využívanie prekonaných a neaktuálnych informácií, čo následne spôsobuje:
  - obsahovú zastaranosť výstupu,
  - argumentovanie a dokladovanie výstupu zastaranými argumentmi, starými koncepciami a výskumami, prekonanými teóriami a pod.
- využitie populárnych informačných zdrojov, ktoré nie sú adekvátnym a autoritatívnym východiskovým zdrojom pre vysoko kvalifikovaný výstup, akým má byť práca (zadanie, seminárna práca, výskum, kvalifikačná práca) vysokoškolského študenta; to môže vo výsledku spôsobiť:
  - nekvalifikovanosť výstupu (výskumu, kvalifikačnej práce, zadania),
  - neodbornosť výstupu (výskumu, kvalifikačnej práce, zadania),
  - vágnosť výstupu (výskumu, kvalifikačnej práce, zadania).

HODNOTENIE INFORMAČNÝCH ZDROJOV

Ako hodnotiť?

Sú rozličné možnosti, ako pristupovať k hodnoteniu informačných zdrojov a veľa ľudí si môže myslieť, že ide o veľmi jednoduchú záležitosť, pozrie sa na nadpis a odhadne vhodnosť daného zdroja (textu) na základe určitých primárnych znakov. Nie však hodnotiť, ako hodnotiť.

Ako by mal správne hodnotiť informačné zdroje vysokoškolský študent?

Hľadisko	NIKDY	Rozhodne ÁNO
<i>konceptnosť</i>	☹ intuitívny prístup	☺ cieľavedomý, sofistikovaný a systematizovaný
<i>vedeckosť</i>	☹ empirické metódy	☺ vedecké metódy
<i>objektívne hodnotenia</i>	☹ subjektívne (na základe osobného pohľadu a pocitu)	☺ objektívne hodnotenie

Aký je kvalitný informačný zdroj?

Ak má študent objektívne, sofistikovane a kompetentne zhodnotiť informačný zdroj, musí si v prvom rade všímať parametre kvality daného odborného vedeckého zdroja:

Parametre kvality informačného zdroja všeobecne	
vlastnosti obsiahnutých informácií:	pôvodnosť, odbornosť, vierohodnosť novosť, aktuálnosť presnosť, detailnosť, úplnosť úroveň zovšeobecnenia
spôsob prezentácie	jasnosť, prehľadnosť, primeranosť štýlu a kompozície, ilustračný materiál
publikačné a materiálno-konštrukčné aspekty	pohotovosť publikácie typografická a grafická úprava, celkový knižný dizajn, dizajn e-zdroja / web-stránky vlastnosti papiera rozsah informačného zdroja
publikačný aparát	informačný a bibliografický aparát (hlavne registre, prílohy, biografie a bibliografie, vysvetlivky)
vedecký aparát	poznámky pod čiarou, komentáre úvahy a kritiky k textu poznámky a dodatky za textom (na konci publikácie) výklad k textu v poznámke, poznámky marginálne – na okraji textu prológ / epilóg k textu
rozsah pôsobnosti IZ	rozsah tematiky rozsah dokumentovej základne => rozsah odkazov (referencií) na ďalšie informačné zdroje rozsah edičného zázemia

HODNOTENIE INFORMAČNÝCH ZDROJOV

V rámci celkového a detailnejšieho hodnotenia informačných zdrojov možno využiť aj ďalšie aspekty a charakteristiky, ktoré umožňujú precíznejšie hodnotenie zdrojov. Využívajú ich aj mnohé komplexné stratégie a metódy.

Z ktorej kategórie zdrojov?

Pred zhromažďovaním a hodnotením zdrojov by sa mal študent po dôslednej úvahe, prípadne konzultácii s pedagógom, rozhodnúť:

- Využívať printové alebo aj elektronické zdroje?
- Využívať domáce aj zahraničné zdroje?
- Využívať primárne zdroje aj pôvodný pramenný (výskumný) materiál?
- Využívať písomné zdroje aj iné formáty?
- Využívať aj vedecko-populárne (v akom rozsahu)?
- Metódy a stratégie hodnotenia zdrojov

Pri zhromažďovaní zdrojov nevyhnutných pre spracovanie témy(výskumu, zadania, kvalifikačnej práce) je užitočné / vhodné vybrať si a použiť niektorú z osvedčených metód hodnotenia zdrojov:

Rýchla stratégia hodnotenia zdrojov VROŠ-PAPABONOV:

	ZISTI, OVER, ZHODNOŤ
V	Vydavateľstvo: (príp. informácie o producentovi) => hodnovernosť, renomé
R	Rozsah: (vrátane zoznamov sledovanej literatúry, retrospektívy a referencií, reakcií na dielo, anotácií)
O	obsah: stupeň odbornosti, presnosť, jazyková a štylistická úroveň, obsahlosť (úplnosť) informácií, vzdelávací aspekt: inštrumentálny charakter, prítomnosť príkladov, názornosť
Š	štruktúracia diela: prílišná štruktúracia vedie rovnako k dezorientácii v zdroji
P	poznámkový aparát: výskyt (prítomnosť), rozsah
A	aktuálnosť diela: mala by byť uvedená pri zdroji, alebo v spodnej časti webstránky
P	prílohy: výskyt (prítomnosť), rozsah
A	autor (ukazuje hodnovernosť a autenticitu zdroja): tituly, kde pôsobí, referencie o ňom, analýza (citačná analýza, kvantitatívny rozbor) publikačnej činnosti...
B	bibliografia použitých zdrojov na konci textu: výskyt (prítomnosť), rozsah
O	odkazy na iné kvalitné stránky: výskyt (prítomnosť)
N	navigácia: jednoduchosť a pohodlnosť pohybu v zdroji a práce so zdrojom
O	obrazový materiál: výskyt (prítomnosť), rozsah
V	vzťah so zdrojmi, ktoré už mám

K dispozícii sú i ďalšie metódy hodnotenia IZ: REVIEW, KAPOR, HEIZ.

Negatívne zdroje

Kritéria negatívneho hodnotenia zdrojov pomôžu študentovi pri rýchлом vyradovaní informačných zdrojov, ktoré zásadne nebude zaraďovať do svojej práce. Ide najmä o zdroje:

1. otvorené encyklopédie typu wiki (neistá hodnovernosť a kvalita informácií)
2. zdroje typu referaty.sk, maturita.sk:
  - a. neistá jazyková a obsahová kvalita,
  - b. fungujú ako poloprodukty na stiahnutie, ktoré sú kontraproduktívne v tom, že žiak už ani nerozmýšľa, či sa to skutočne všetko hodí k téme, nemusí sám formulovať myšlienky, vety, nepracuje intelektuálne s informáciami, často si zdroje ani celé neprečíta, neuvažuje o informáciách, nezaraďuje ich do svojej poznatkovej štruktúry, len povrchné skontroluje zhodu / výskyt kľúčových termínov,
  - c. negatívne javy: mechanické sťahovanie, kopírovanie, plagovanie.
3. zdroje, pri ktorých nie je jasné, kto je autorom, kto sa skrýva za pseudonymom, alebo akej kvality je autor.
4. zdroje, ktoré nie sú uverejnené na stránke oficiálnej inštitúcie (a pri tom sa nedá zistiť nič o autorovi).
5. zdroje vyskytujúce sa na stránkach pochybnej ideologickej skupiny, sekty a pod.
6. zdroje s veľkým (nevhodným) výskytom reklám, banerov.
7. zdroje s bohatou grafikou a s prílišným výskytom nezvyčajných funkcií a animovaných zložiek:
  - rozptyľujú pozornosť, zabávajú, narúšajú normálnu recepciu,
  - čím je žiak menší, tým intenzívnejšie negatívne ovplyvňujú normálny rozvoj CNS a analyticko-syntetických schopností CNS (receptorov, schopností vnímania, sústredenia sa a intelektuálnych procesov).

Výsledok hodnotenia zdrojov

Čo je výsledkom kompetentného hodnotenia informačných zdrojov?

- súpis – súbor relevantných a aktuálnych IZ, ktorými možno argumentovať tému, postoj, nesúhlas s koncepciou / teóriou,
- súpis – súbor informačných zdrojov s vysokou odbornou a vedeckou hodnotou, o ktoré sa možno spoľahlivo opierať,
- súpis – súbor relevantných a aktuálnych zdrojov informačných zdrojov, na ktorých možno postaviť dizajn nového projektu, výskumu.

Literatúra:

Information Literacy. In: *Information Literacy Portal: UI Core Curriculum*. Moscow: University of Idaho, 2014 [cit. 2014-08-03]. Dostupé na:

http://www.webpages.uidaho.edu/info_literacy/modules/module5/5_2.htm

